

חולין דף ק"ל

פרק עשירי 'הזרוע והלחיים'

משנה

זרוע לחיים וקיבה נוהג בחולין ולא הזרוע והלחיים והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ, בזמן שבת המקדש קיים וגם כשאינו קיים, בחולין אבל לא במוקדשין. ואף שהיינו יכולים ללמוד בקל וחומר שקדשים יהיו חייבים בזרוע ולחיים, ומה חולין שפטורים מחזה ושוק חייבים במתנות, קדשים שחייבים בחזה ושוק אינו דין שחייבים במתנות! לכך נאמר בחזה ושוק: "ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם", דווקא אותם נתן ולא דבר אחר.

מזם קבוע בבהמה שנפל כמקדיש עצים ואבנים לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף. ואם נפדו, הרי הן כחולין גמורים: שחייבין בבכורה ובמתנות, יוצאים לחולין להגזז ולהעבד⁷⁹¹, וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן, שחטם בחוץ פטור⁷⁹², ואין עושין תמורה⁷⁹³, ואם מתו יפדו⁷⁹⁴. אבל בכור ומעשר אף על גב שקדם מומם להקדשם, חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם⁷⁹⁵. כל שהקדשם קדם למומם, או שמום עובר קדם להקדשן, ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדו, פטורין מן הבכורה אם ילדו, ומן המתנות, ובפדייתם לחלולין לא הותרו להגזז ולהעבד, וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן, והשוחטם בחוץ חייב, ונעשים תמורה, ואם מתו יקברו.

791 מה שאין כן במקדיש תמימים ונסתאבו ופדאן, דאמרינן בבכורות (טו.) 'רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר' בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן הכתוב מדבר. 'תזבח' ולא גיזה, 'ואכלת' ולא לכלבך, 'בשר' ולא חלב. רש"י.

792 ואילו בקדם הקדשן את מומן תנן מתניתין לקמן דחייב אם שחט בחוץ קודם פדיונן – ואף על גב דאינן ראויים לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו. רש"י.

793 ובבכורות מפרש טעמא: טוב מעיקרו – עושה תמורה, ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו, אבל רע מעיקרו – אינו עושה תמורה. רש"י.

794 והחידוש: 1. שאף על פי שאינם ראויים אלא לכלבים, ואין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, 2. ועוד שאין צריכים העמדה והערכה, שנאמר בפדיון קדשים שנסתאבו לאחר כך 'העמיד את הבהמה', וכיון שמתה אי אפשר להעמידה. רש"י.

795 אלא שאין כשרים ליקרב, שבכור קדוש מרחם, תם ובעל מום. תם קרב, ובעל מום נאכל לכהן. ומעשר בהמה כתוב בו: 'העשירי יהיה קדש לא יקרב בין טוב'. רש"י.

שואלת הגמרא, מדוע צריך ללמוד למעט זרוע ולחיים בקדשים מהכתוב "אותם", הרי היה ניתן לפרוך את הקל וחומר שמצינו בחולין צד חמור שחייבים בבכורה⁷⁹⁶? עונה הגמרא, שעדיין ניתן ללמוד מזכרים של חולין שאינם יולדים ולא חייבים בבכורה. שואלת הגמרא, והרי גם בזכרים מצינו חומרא שאין בקדשים, שכן חייבים בראשית הגז⁷⁹⁷? עונה הגמרא, שיכלו ללמוד את הקל וחומר מתיישים אין בהם לא בכורה ולא ראשית הגז. שואלת הגמרא, והרי גם בהם יש צד חמור, שכן נכנסין לדיר להתעשר⁷⁹⁸? עונה הגמרא, נעמיד בתיישים כאלו שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר. שואלת הגמרא והרי גם בהם נוכל לדחות את הקל וחומר ולומר מה לזקנים שחייבים במתנות שכן נכנסו לדיר להתעשר? עונה הגמרא שיכולים ללמוד בקל וחומר מלקוח ויתום⁷⁹⁹. שואלת הגמרא, והרי ניתן להקשות, שגם בהם יש חומרא שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר? עונה הגמרא, גם בקדשים יש 'במינן' שמתעשרים.

חולין אינם חייבים בחזה ושוק שכן לא יכול להניפם
 חייבין בחזה ושוק מקל וחומר: ומה קדשים
 שאין חייבים במתנות חייבין בחזה ושוק, חולין שחייבין במתנות אינו
 דין שחייבין בחזה ושוק? לכך נאמר: "זה יהיה משפט הכהנים" רק
 דבר זה נוהג בחולין ואלא דבר אחר כחזה ושוק נוהגין בחולין. שואלת
 הגמרא, והרי גם ללא הכתוב לא יתכן שחולין חייבים בחזה ושוק שכן
 היכן יניפו אותם? אם מחוץ לעזרה, הרי נאמר "לפני ה'"⁸⁰⁰! ואם בפנים
 הרי מכניס חולין לעזרה! הלכך לא אפשר.

ומבארת הגמרא, שלפי זה הכתוב "זה"
 נצרך למה שאמר רב חסדא, מי שקלקל
 המקלקל או מזיק או אכל מתנות
 כהונה פטור

796 בכור אינו נוהג במוקדשים, שנ' 'בבקר ובצאנך' ולא הקדש. ועוד: 'תקדיש', ולא שכבר קדוש. רש"י.

797 ראשית הגז אינו נוהג במוקדשים, שכן אינם בני גיזה, שנ' 'גז צאנך' ולא הקדש. רש"י.

798 מעשר בהמה אינו במוקדשין, שנ' 'יהיה קדש', ולא שכבר קדוש. רש"י.

799 'הלקוח' כגון שלקח עשרה טלאים מן השוק פטור מלעשר, ו'היתום' שמתה אמו בשעת לידה פטור ממעשר בהמה, שאינו ראוי לקדש, שנ' 'תחת אמו' פרט ליתום. רש"י.

800 עמוד ב'.

הזיק או אכל מתנות כהונה לפני שנתנן לכהן, פטור מלשלם. ומבאר הגמרא, שניתן לומר שני טעמים למה שאמר רב חסדא: או מהכתוב "וזה יהיה משפט הכהנים" למעט שרק בעודן קיימות חייב ליתנן, אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומים. או שנחשב ל'ממון שאין לו תובעים', כיון שיכול לומר לכל כהן 'לכהן אחר אני נותנן, ולא לך', ולכן פטור.

אין נותנים מתנות כהונה לכהן עם מקשה הגמרא ממה ששנינו, נאמר: "וזה יהיה משפט הכהנים", מלמד שדיינין נזקקים להוציא מתנות בדיינין. ולאורה הכוונה שכהן הראשון שתובען מוציאן מידו? דוחה הגמרא, הכוונה לחולקן בדיינין. וכפי שאמר רב שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן, מנין שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ? שנאמר: "ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת להכהנים ולהלויים וכו' למען יחזקו בתורת ה'", כל המחזיק בתורת ה' יש לו חלק כהונה, ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו.

כהן שהחזיק בהמה לפני שחילקו מקשה הגמרא ממה ששנינו, רבי יהודה בן ממנה את המתנות יכול לתבוע בתירא אומר, נאמר במתנות: "משפט" מלמד שהמתנות דין. יכול אפילו חזה ושוק? לכך נאמר: "זה". ולעניין מה נאמר? אם לומר שלא נותנם לעם הארץ, והרי אף שאר מתנות לא נותנם לו? אלא לומר שכל כהן יכול להוציא בדיינים. הרי שנחשב לממון שיש לו תובעין? עונה הגמרא, מדובר שכהן החזיק בבהמה לפני שחילקה ולפני שקיבל את המתנות. והשמיעו שאם לקחו ממנו הכהן יכול להוציא בדיינים, כיון שתנא זה סובר ש'מתנות שלא הורמו כמי שהורמו'.

עשיר שאכל מתנות עניים והוא עוד שואלת הגמרא ממה ששנינו, בעל הבית עשיר שהיה עובר ממקום למקום ונצרך למזונות, ורוצה ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני, מותר לו ליטול כשאר עניים, ולכשיחזור ישלם, דברי רבי אליעזר. ומכאן נשמע שכל מקום שהתורה חייבה לתת לעניים הבא ראשון יכול לתבוע, והוא הדין למתנות כהונה? אמר רב חסדא, מדת חסידות שנו כאן שאם הוא חסיד עשיר שאכל מתנות עניים והוא חסיד משלם לצאת ידי שמים

ישראל. שאל רבא, והרי בברייתא כוב 'ישראל' משמע על כרחו, הרי
שאינן לפרש שהכוונה ל'מדת חסידות'? ועוד, שהקושיא לא הייתה מרבי
אליעזר אלא מדברי חכמים שבסיפא, עניי היה באותה שעה. משמע שרק
משום שהוא נחשב לעני, אבל אם היה לו מה לאכול ובכל אופן אכל,
משמע שהוא משלם. וקשה מדוע שלא יחשב כמזיק מתנות כהונה או
שאכלן שפטור? אמר רב חסדא, מדת חסידות שנו כאן, שצריך לשלם
לצאת ידי שמים.